

RECENSION.

■ Entrén till Northvolts anläggning i Skellefteå. FOTO: ERLAND SEGERSTEDT

Svär i kyrkan kring den gröna industrin

■ I en bisats skriver Arne Müller att Pensionsmyndigheten i Luleå ska få nya lokaler. Lägg till detta 35 nya tjänster utöver de nuvarande 85. Ett tillskott icke att förakta ens för stora Luleå. För en liten inlandskommun vore det ostron i fattighuset.

Men i skenet av Den Gröna Omställningen med brännpunkter i Skellefteå, Luleå, Boden, Gällivare och Kiruna, är det ett spott i Botenviken. Prognosen pekar mot investeringar på över tusen miljarder kronor och en befolkningstillväxt på cirka 100 000 människor, varav 20 000 i den omedelbara industrialiseringen, resten är medföljande familjer med sysselsättning inom vård, skola, kultur, omsorg, besöksnäringar osv. Detta i en region räknat norrut från ungefär Robertsfors med idag ungefär 400 000 invånare. Frågan är om man ska inkludera Umeå, den stora vinnaren under 1900-talet som i jämn lunk expanderade i takt med offentliga sektorns utbyggnad.

För nu är det marknadslogik och snabba ryck som gäller, tempot är redan nu uppdrivet, men tillskyndarna i gamla företag som LKAB och SSAB och nya som H2Green Steel vill öka farten. Anläggningar ska uppföras, bostäder byggas, personal ska rekryteras, allt medan klimatkrisen fördjupas.

Ärdå denna genomgripande omställning baserad på batterier och fossilsnål stålproduktion överhuvudtaget möjlig?

- Vi har inget val, säger Jan Moström, vd i LKAB och pekar på nödvändigheten i det civilisatoriska språng som den vätgasbaserade stålframställningen utgör.

Bakgrunden är förstas produktionen av stål som idag svarar för sju procent av de globala koldioxidutsläppen.

- Vi gör det för klimatet och våra barns skull, säger Henrik Henriksson, som lämnat jobbet som vd Scania för att nu leda det nybildade H2 Green Steel i Boden.

Projektet är retoriskt vattentätt i meningen att lönsamhet sägs sammanfalla med hållbarhet, win-win, som man brukar säga.

Men det finns invändningar, bland annat från "professorer vid våra folkhögskolor" som Henriksson lite nedlåtande bemöter kritiken.

Kända Norrlandsprofiler som Po Tidholm och Sverker Sörlin anmäler reser-

Litteratur

Norrskan

Drömmen om den gröna industrin
Arne Müller
Foto: Erland Segerstedt
Ord & Visor förlag

tioner: det går för fort, det behövs en fördjupad debatt, projektet är för storskaligt, samernas intressen hotas, finansieringen är problematisk och det finns stora frågetecken kring effekterna på samhälle och medborgarnas levnadsvillkor.

Men de vill inte ställa sig utanför. Nöjer sig med rollen som slaven på triumfvagnen.

Profilernas invändningar är dock lite för abstrakta för att de ska få ordentligt fäste.

Vill man ha en ordentlig kritisk genomgång bör man gå till Arne Müllers bok *Norrskan*, en i alla avseenden tung utgåva så faktaspäckad att den bör intas i avvägda portioner. Men en självklarhet för den som bara något intresserar sig för framtiden här i norr.

Jag gissar att tillskyndarna bakom projektet kan hålla sig för skratt, när nu Müller svär i kyrkan och lägger ut brötar på den utstakade vägen. Ja, frågan är om han inte i den hejdlösa optimismens ljus framstår som en "folkefiende". Vilket i så fall bara är ett annat uttryck för

en förbannat bra reporter.

Müllers bok kan med fördel ställas mot tv-dokumentären *Den gröna kapplöpningen* av Marianne Gustavsson och Maud Nycander, kompletterad med en paneldebatt i anslutning till filmen där nämnda Henriksson och Moström medverkar samt regeringens samordnare för ett Fossilfritt Sverige, Svante Axelsson. (Finns på SVT Play.)

Dokumentärfilmarna är i stort sett lojala med projektet, även om de inte väjer för svårigheterna, men de går inte som Müller in i detaljer, vilket skänker just hans framställning särskild tyngd. (I likhet med de flesta av oss som sett hur de nordliga länen länge stretat i demografisk och samhällslig uppförbacke, skulle jag önska att han har fel, men hans dokumentation är så övertygande att man bara kan hoppas att berörda instanser tar till sig kritiken.)

Det är omöjligt att på tidningsartikelns begränsade yta redogöra för alla kritiska synpunkter, men jag antar att i den gröna omställningens högkvarter skriften noga nagelfars.

Idet lilla perspektivet kan det handla om huruvida vanadin verkligen är det effektivaste batterimineralet för storskalig lagring av energi, men i det stora handlar det om gigantiska och svårlösta resursunderskott, vad beträffar, ener-

gi, arbetskraft, infrastruktur osv. Texten är höggradigt aktuell, speglar konsekvenser av kriget i Ukraina, men når inte fram till det stegade ränteläget och dess konsekvenser för finansiering. Inämnda paneldebatt spökar också de statliga subventionerna till projektet, men Müller lutar nog åt än starkare statligt engagemang. (Vilket nog också gäller direktörerna i LKAB och H2 Green Steel.)

Möjligt att man med riktad politisk vilja kan lösa många tekniska och finansiella knutar, men då återstår frågan: hur ska man kunna rekrytera arbetskraft, utan att projektets olika delar börjar "kannibalisera"? Hur förebygga ett önskat "fly in-fly out"-system, baserat på veckopendling med utvecklad infrastruktur i släptåg med allt vad det innebär av social torftighet?

Müller för inte den diskussionen fullt ut, hans uppdrag är ju inte sociologens, men han blottlägger ett problem som rör hela samhället även utanför den gröna zonen i norr: en obalans i allmän lönesättning som håller på att få svårartade konsekvenser.

Läraryrketets ordförande i Skellefteå, Mikael Johansson, en av de många intervjuade i boken formulerar klugenheten i hela berättelsen: "Det är med lika delar tillförsikt och mild panik som jag ser framåt".

Vad är det då han ser?

”Frågan är om inte Arne Müller i den hejdlösa optimismens ljus framstår som en "folkefiende". Vilket i så fall bara är ett annat uttryck för en förbannat bra reporter.”

Jo, hur anställda inom sjukvården, skolan och omsorgen säger upp sig och tar jobb i den gröna omställningen som skriker efter arbetskraft och således betalar därefter.

- Vi har inget att sätta emot, säger i ett Eko-inslag en bekymrad kommunchef i Robertsfors som så långt söderut redan börjar känna av skälvingarna på arbetsmarknaden.

Eftersom vi nu har en lönesättningsprincip som tar fasta på det så kallade märket, vilken i själva verket utgör golvet för löneglidning på privat marknad, men taket för lönerna i offentlig sektor, har vi här ett grundläggande och svårlöst systemfel.

Och hur går det då i inlandskommunerna som enligt LKAB:s vd Jan Moström redan nu håller låg standard inom sjukvård och skola?

Leif Larsson